

Uitzending van Uitgesproken VARA met bijdrage van Dr. P.M.J.M. Huntjens

Nederland is droog: heel droog

20 mei 2011

[Klik hier om de uitzending te zien](#)

Nederland is goed voorbereid op overstromingen. Maar niet op droogte. Dat concludeert **Patrick Huntjens** van de Wageningen Universiteit na uitgebreid onderzoek in een twintigtal landen. Toch is droogte op dit moment een grotere economische schadepost dan overstromingen en wateroverlast. **Patrick Huntjens** is op 20 mei 2011 te gast bij Uitgesproken VARA.

Prognose

Het klimaat is aan het veranderen, daar is inmiddels algemene consensus over. Wat de oorzaken zijn, blijft onderwerp van debat - maar dat het in Nederland warmer wordt (zeker één, maar waarschijnlijk twee graden in een halve eeuw), daar is elke serieuze wetenschapper van overtuigd. Het gevolg zijn droge lentes en zomers en zachte en natte winters. Dat is de prognose die alleen types als boer Koekoek en zijn hedendaagse navolgers ontkennen. Ze roepen bij elke periode van vorst dat die klimaatlui ongelijk hebben. Nee, boer Koekoek, het gaat hier om langdurige gemiddelden en er zijn uiteraard fluctuaties.

Dijkdoorbraak

Waar die droogtes toe kunnen leiden was in 2003 te zien, toen de dijk van Wilnis volkomen onverwacht doorbrak. Nu weten we hoe dat kwam: het voorjaar was net als nu extreem droog en een droge dijk kan - hoe paradoxaal - geen water tegenhouden. Een dijk moet nat zijn. We wisten het, maar we waren (en zijn) in Nederland niet voorbereid op langdurige droogte in het voorjaar. Ze kwamen immers zelden voor. En droogte is ook minder direct zichtbaar dan een grote watersnood. Droogte merk je pas als de boeren gaan klagen, of liever gezegd, ver daarna als de akkers er geel bijliggen en de bomen in de zomer hun bladeren al verliezen. En watersporters merken het als hun boot vastloopt in een riviertje waar je normaliter makkelijk doorheen kunt varen.

500 miljoen euro schade per jaar

De schade van droogte is kan oplopen tot 500 miljoen euro per jaar. Het is vooral zichtbaar in de landbouw, bij de dijken, de lage waterstand in rivieren, bij het verzilten van zoet grondwater, en bij (vaak onomkeerbare) natuurschade. Boeren raken dit jaar vermoedelijk

de helft van hun oogst kwijt. Ze sproeien zich een ongeluk maar tegen de huidige droogte is geen sproeier opgewassen. Bovendien kost het al gauw honderden euros per hectare (aan waterkosten, maar ook aan diesel om de irrigatiepomp te laten draaien) en dat verdient zich niet makkelijk terug. Schippers kunnen vanwege de ondiepte nog maar de helft laden van hun schip. Dijken moeten worden bewaakt vanwege het risico van doorbraak. Sluizen gaan niet meer open om het weinige water vast te houden, en pompen stuwen water naar gebieden waar een groot gebrek heerst. Zo zijn deze week de pompen van het Gemaal de Meern gaan draaien om de droge gebieden in West Nederland van zoet water te voorzien. De laatste keer dat dit gebeurde was in 2003. Zo opgeteld lijkt het alsof er veel gebeurt, maar het zijn ad hoc maatregelen. Er is geen lange termijn strategie om adequaat met droogte om te gaan in Nederland. Dit is wel noodzakelijk omdat we steeds vaker met een droogte zoals in 2003 in dit voorjaar te maken krijgen. Droogte zal een jaarlijks terugkomend fenomeen worden in Nederland.

Wel komt door al dat droge gedoe langzaam het besef op gang dat er wat gedaan moet worden. [Huntjens](#) loopt voorop in dat besef en schreef een boek met een breed scala aan oplossingen. Niet alleen technisch, maar ook bestuurlijk kunnen er nog heel wat zoden aan de dijk gezet worden. [Huntjens](#) pleit voor een portfolio aan maatregelen, van lokaal tot internationaal niveau. . Dat boek, 'Water Management and Water Governance in a Changing Climate', is vandaag gepresenteerd bij de opening van het Water Governance Centre in Amersfoort. Dat centrum, pardon Centre, is opgericht om... Ach wat, laat ze het zelf maar vertellen:

Het Water Governance Centre richt zich de komende 8 jaar op de niet-technische vragen van het integraal waterbeheer, procesaanpak en bestuurlijke vraagstukken die nationaal en internationaal leven. Het Water Governance Centre wil samen met alle betrokkenen partijen de kennis die er is over water governance ontsluiten, nieuwe kennis helpen ontwikkelen en praktijktoepassingen stimuleren. Dat kan alleen in nauwe samenwerking met de partijen die in de praktijk hiermee te maken hebben.

Betere samenwerking nodig

Bij de bescherming tegen water zijn we eraan gewend dat partijen samenwerken - bijvoorbeeld in het Ruimte voor de Rivier programma. Bij droogte moeten we dat voorbeeld volgen. Om een voorbeeld te noemen: een boer die olifantengras wilde gaan telen, een gewas dat goed tegen droogte kan, kreeg geen toestemming van de gemeente, omdat het bestemmingsplan dat niet toestaat. Belachelijk natuurlijk.

Ondertussen zijn er talloze landen die al veel ervaring hebben met droogte. Neem de USA waar het in de mid-west super droog is met enorme cyclonen als gevolg. Ook de binnenlanden van Australië zijn extreem droog en het Midden-Oosten, lang geleden de natte bakermat van onze beschaving, is helemaal verzand en verzilt. In Israël en Saoedi

Arabië heeft men al veel ervaring opgebouwd met ontziltingstechnieken en wordt 70% van het water uit zout water gewonnen. Het is een nog relatief dure techniek maar er wordt onderzoek gedaan naar goedkopere technieken - ook in Nederland.

Waterhouderijen

Een hele simpele oplossing is dat er overal waterhouderijen worden aangelegd - kleinschalige opvangpunten voor water. Water gedraagt zich immers net als het Romeinse leger ten tijde van Asterix en Obelix en verschijnt altijd als je er geen behoefte aan hebt. Dan is er ineens veel te veel van, lopen dijken over en kelders onder en heb je niets aan dat water. Je kunt dit water makkelijk opvangen in bassins en bewaren voor de momenten dat het nodig is. Niets nieuws, maar in Nederland geen staande praktijk.

We hebben weliswaar grote spaarbekkens voor drinkwater (in de Biesbos bijvoorbeeld) en het IJsselmeer is te gebruiken als spaarbekken voor de watervoorziening in west Nederland. Het opzetten van het IJssemeerpeil met een halve meter lijkt een voor de hand liggende oplossing, maar of dit effectief is moet nog onderzocht worden. Vooral omdat dit water nog relatief veel fosfaat of stikstof kan bevatten en daarom niet zomaar voor omliggende natuurgebieden gebruikt kan worden.. Op lokale schaal kunnen waterhouderijen een flinke schadebeperking betekenen voor boerenbedrijven. Als een boerenbedrijf 4 % van zijn areaal gebruikt voor regenwateropvang kan de schade door droogte teruggebracht worden van 70.000 Euro naar 7.000 voor een gemiddeld boerenbedrijf.

Olifantengras

Naast gewassen die beter tegen droogte kunnen, zoals het eerder genoemde olifantengras, zouden boeren ook meer aan wisselbouw kunnen doen en elk jaar een ander gewas telen. Dat komt de grondkwaliteit ten goede die dan beter water kan vasthouden. Verder is het handig om grondbedekkers te planten onder je gewassen - lage planten die het vocht vasthouden. Je moet dit wel allemaal op de juiste manier plannen, bezweert [Patrick Huntjens](#), want wisselbouw kan ook averechts werken als dit niet goed uitgevoerd wordt. Goede informatie is daarom belangrijk. Dat veronderstelt weer samenwerking en zo zijn we weer terug bij zijn belangrijkste eis: alles moet in onderlinge samenspraak met alle betrokkenen worden geregeld. Nu zijn we juist dat wel gewend in dit land, dus het komt vast wel goed.